



Hoofdredacteur ESB

a.jolink@sdu.nl

Kennisafval

Onlangs kwamen ze weer bij elkaar, de bollebozen van Nederland, net gepromoveerd aan een universiteit en smachtend naar een vervolg aan een onderzoeksinstituut.

De Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO) had de jongelingen tot zich geroepen om hen voor te lichten over de stimuleringsfondsen die de NWO te verdelen heeft.

De NWO is een belangrijke speler in de Nederlandse kennisinfrastructuur en pompt jaarlijks overheidsgelden in de kenniseconomie. Na de eerste geldstroom van de universiteiten is de NWO verantwoordelijk voor de tweede geldstroom om kennisvermeerdering te financieren. Maar zoals altijd, waar geldaanbod is, is geldvraag, en bij schaarste van middelen is de prijs van een onderzoeksbeurs fors omhoog geschoten: aanstaande onderzoekers moeten veel tijd, energie en geduld opbrengen om de formulieren in te vullen en de projecten te formuleren. Daarna volgen, als het meezit, gesprekken en afwegingen.

De aanwezigen op de voorlichtingsdag van de NWO weten ook dat de uitval enorm zal zijn en dat van hen wellicht een procent een kans maakt. Dit is ook de teneur van de voorlichting zelf, waarin de kandidaten worden opgeroepen tot actieve zelfreflectie en waar mogelijk maar tijdig af te haken. Slechts de meest zelfovertuigde, de meest stoïcijnse, of de meest sociaal ongevoelige bolleboos zal na afloop van de voorlichtingsdag fluitend zijn weergekeerd naar de eigen universiteit. De andere groep zal zich afvragen of een braindrain naar een niet-academisch bestaan niet veel meer voor de hand ligt.

En toch klopt er iets niet. De instelling van gecentraliseerde gelden voor onderzoek in Nederland had vermoedelijk als doel om tot een optimale allocatie van het geld te komen. Wellicht heerste er zelfs de overtuiging dat deze rol niet aan gedecentraliseerde universiteiten kon worden overgelaten: de beste student van universiteit X is mogelijk nog slechter dan de slechtste student van universiteit Y. En dus

moet iedereen met iedereen in competitie op een landelijk niveau en zullen vraag en aanbod beter op elkaar afgestemd worden.

Maar zoals bij elke markt, en dus ook voor een markt voor onderzoeksbeurzen, spelen zowel opportuniteitskosten als transactiekosten een rol. Voor de aanstaande onderzoekers zijn de opportuniteitskosten enorm, en wordt de beslissing om het selectieproces van NWO in te gaan grotendeels overschaduwd door het besef dat de inzet vrijwel zinloos is. Een aanvraag duurt al gauw zo'n drie maanden om twaalf maanden betaald onderzoek te kunnen doen; wat overigens effectief maar negen maanden is omdat al weer tijdig een nieuwe aanvraag moet worden ingeleverd. Maar ook de transactiekosten zijn enorm. Om een beurs te verkrijgen is de inzet om uit te vinden hoe de procedures werken, welke beurs het meest geschikt is, de kosten in tijd en energie om iedereen af te bellen, op te zoeken, te overtuigen, de wachttijd tussen het indienen en het uiteindelijk resultaat; kortom, het geheel aan kosten om de beurs te verkrijgen.

En dan hebben we het nog niet gehad over de kosten die de NWO draagt, afgezien van de enorme organisatiekosten. De NWO is verantwoordelijk voor een selectie van kandidaten, vraagt externe deskundigen uitspraken te doen, en organiseert bijeenkomsten voor gesprekken waarin vele uren worden opgestookt. De grootste kostenpost blijft hierbij nog onderbelicht en zit met name in de kosten van de verkeerde toekenning en het suboptimaal besteden van de gelden. Dit is niet ondenkbaar.

De veronderstelling in deze beurzenmarkt is dat die volledig transparant is en dat alle informatie volledig beschikbaar is. Dat is nog maar de vraag. Als iets duidelijk is geworden bij gecentraliseerde processen dan is het dat informatie van de gedecentraliseerde locaties verloren gaat op gecentraliseerd niveau. Dat is ook bij de NWO het geval. Met goede bedoelingen heeft men geprobeerd de asymmetrische informatie op te lossen door de interne organisatie op te splitsen in kleinere eenheden maar het resultaat is, per definitie, suboptimaal. Hierdoor is het nog maar de vraag of de optimale allocatie van gelden ook daadwerkelijk zal plaatsvinden.

Gezien de bestaande instituties van onderzoeksfinanciering, zowel in Nederland als elders, is het kansloos om hier verandering in te brengen. Toch roept de eindeloze stroom van kennisafval vragen op over de efficiëntie van het huidige systeem in een tijd waarin kennis en economische groei samen zouden moeten gaan. Wellicht is het te overwegen om de kosten en opbrengsten van de decentrale onderzoeksfinanciering tegenover de kosten en opbrengsten van de centralisatie te plaatsen, om mogelijk tot de conclusie te komen dat het beter kan.